

TÓTH PÉTER

AZ EGYETEMI KÖNYVTÁR GYŰJTEMÉNYÉBŐL: ÚJABB KÓDEXTÖREDÉKEK AZ EGYETEMI KÖNYVTÁRBAN II.

A magyarországi kódextöredékek kutatása, mint az a könyvészeti szakma számára széles körben ismeretes, az Egyetemi Könyvtárban, Mezey László irányításával kezdődött el, aki a Könyvtárban folytatott kutatásai során fedezte fel a 15–17. századi nyomtatott és kéziratok kötéseiben rejtőző kódextöredékek kínálta addig kihasználatlan lehetőségeket. Mezey néhány már lefejtve talált, illetve általa a kötésekben felfedezett töredék behatóbb elemzése és publikálása után ismerte fel,¹ hogy a kódextöredékek feltárását, leírását illetve az eredmények publikálását szervezett formában is érdemes elkezdni. E munka módszertanának kidolgozására pedig az Egyetemi Könyvtár anyagát tartotta a legalkalmasabbnak.² A feltárási program 1972-ben el is kezdődött, s eredménye az Egyetemi Könyvtár 300 kódextöredékét bemutató, 1983-ban megjelent katalóguskötet lett,³ amelyet 1988-ban a Központi Szeminárium töredékanyagának katalógusa követett.⁴ E két katalógus a későbbiekben igen jelentős és úttörő vállalkozásnak bizonyult a hazai medievisztika történetében, s egy fontos és mindmáig tartó kutatási program megalapozását jelentette.

Mezey László 1984-ben bekövetkezett hirtelen halála után a töredék-feldolgozás irányítását Vízkelety András vette át, s egészen 2006-ig a töredékkatalógusok újabb kötetei már az ő neve alatt jelentek meg. Az 1993-as második, az esztergomi töredékeket számba vevő, illetve a harmadik, a győri egyházmegyei könyvtár töredékeiről készült, 1998-ban megjelent katalógus pedig már egy mind nyelvében, mind felépítésében átdolgozott koncepciót tükröz. Vízkelety András nyugdíjba vonulásával a munka vezetését Madas Edit vette át, s 2006-ban az újabb, talán minden eddiginél terjedelmesebb kötet a soproni levéltár, illetve az evangélikus líceum kötetein talált töredékek katalógusa már az ő neve alatt jelent meg.⁵ Ezzel csaknem egy időben jelent meg Vízkelety András régóta várt, az OSzK 1940-től máig szerzeményezett kódexének új katalógusa.⁶ A korábbi *Fragmenta codicum in bibliotheca Hungariae* címet *Fragmenta et codices*-re változtatták, ami kódexek, ezek katalógusai, illetve egyes kódexekről írott monografikus ta-

¹ Ezeket lásd: MEZEY László, *Fragmenta 5 manuscripta saec 8., = Codices Latini Antiquiores*, XI. Oxford, 1965, 235–238, ill. Uő, *A budapesti Egyetemi Könyvtár VIII. századi Beda-töredéke*, MKSz, 78(1962), 18–24, valamint Uő, *Egy korai karoling kódextöredék (Tyconius in Apocalypsin?)*, MKSz, 92(1976), 15–24.

² Minderről lásd programadó tanulmányát: Minderről lásd: MEZEY László, *Fragmenta Codicum. Egy új forrásterület feltárása*, MTA I. Osztályának Közleményei, 30 (1978), 65–90

³ *Fragmenta Latina codicum in Bibliotheca Universitatis Budapestinensis*. Bp., 1983

⁴ *Fragmenta Latina codicum in Bibliotheca Seminarii Cleri Hungariae Centralis*. Bp., 1988.

⁵ *Mittelalterliche lateinische Handschriftenfragmente in Sopron*. Bp., 2006.

⁶ VIZKELETY András: *Mittelalterliche lateinische Handschriften der Széchényi-Nationalbibliothek (Cod. Lat. 450–556)*, Bp. 2007.

nulmányok megjelentetését is lehetővé teszi.⁷ A leírások rendszere az egyes adatcsoportok tördelése és szedése révén jóval áttekinthetőbb lett, megkönnyítve ezzel a katalóguskötetek nem szakemberek számára történő felhasználását is. Mindemellett pedig talán az egyik legfontosabb változás, hogy a korábban használt latin helyett a katalógusok nyelve a nemzetközi gyakorlatban is mind gyakrabban használt német lett, mely lehetővé teszi a köteteknek az európai kutatásba történő bekapcsolódását is.

Az, hogy az Egyetemi Könyvtárban a Mezey László vezetésével készült katalóguskötetben leírt 300 kódextöredéken felül még számos további értékes darab található, már Mezey számára is világos volt. 1978-as tanulmányában már „első háromszáztíz fragmentumról” beszél,⁸ sőt azt is megemlíti, hogy ezeken felül létezik még 70–80 részben még le sem fejtett töredék, amellyel csak később kívánnak foglalkozni.⁹ Ezek lefejtése a 300 töredékkal együtt még a 70-es 80-as évek fordulóján el is indulhatott el, ám közülük csupán azt a bizonyos háromszázat vették be a katalógusba, míg a többi lefejtett töredék valószínűleg meghatározatlan maradt. Sőt az is elképzelhető, hogy a lefejtések a katalógus megjelenése után is töretlenül folytatódtak tovább egy leendő második kötet reményében. Mezey 1984-ben bekövetkezett halála azonban megakasztotta e munkát. A töredékek feltárását és a már lefejtett és meghatározásra előkészített anyag rendezését 1989 és 1992 között J. Fodor Adrienne folytatta tovább, aki azonban az utána maradt nyomok alapján nem vállalkozott az anyag szisztematikus feltárására, hanem – mint azt a tanulmány első részében részletesen bemutattuk – csupán osztályozta, rendszerezte a lefejtett töredékeket, s néhány esetben kísérletet tett meghatározásukra is, teljes leírást azonban egyetlen egy töredék esetében sem sikerült találnom.¹⁰

A Fodor Adrienne után hátramaradt anyag újrafelfedezését és feltárását a Könyvtár Igazgatójának utasítására 2006-ban kezdtük el, s a már lefejtett és meghatározásra előkészített anyagból sikerült is mintegy 20 darabot azonosítanunk. Ezek modern szabvány alapján készült német nyelvű leírása egy a töredékkutatást részletesen bemutató tanulmány kíséretében meg is jelent a Könyvtár Évkönyveinek 2007. évi számában. Az idei év során ezt a munkát igyekeztünk folytatni, próbáltunk minél többet feldolgozni a már korábban lefejtett anyag darabjai közül, ám emellett igyekeztünk a kötésekben már felfedezett jelentősebbnek ígérkező töredékeket lefejtetni, s teljes leírásukat is megadni. Ezen felül mintegy kitekintésképpen lefejtettünk néhány – az ősnymotatvány-gyűjtemény rendezése és elektronikus állományba vétele során előkerült újabb töredéket is.¹¹

⁷ Így jelenhetett meg a sorozatban Vízkelety Andrásnak a Leuveni-kódexről írt monográfiája: VÍZKELETY András, *Az európai prédikációirodalom recepciója a Leuveni Kódexben Die Rezeption der europäischen Sermonesliteratur im Löwener Kodex*, Bp., 2004.

⁸ MEZEY, *Fragmenta codicum...* i. m. (2. jegyz.), 78.

⁹ Uo.

¹⁰ Minderről részletesen lásd TÓTH Péter: *Újabb kódextöredékek az Egyetemi Könyvtárban*. Az Egyetemi Könyvtár Évkönyvei. 13 (2007), 87–127: 112–113.

¹¹ Lásd alább a T. VIII/1–2 tételeket.

A munkát tehát két fő cél jellemezte, egyrészt igyekeztünk minél többet hozzáférhetővé tenni a már lefejtett, de a raktárban feltáratlanul őrzött darabokból, másrészt újabb töredékek feltáráásával próbáltunk rávilágítani arra tényre, milyen komoly értékeket rejt a könyvtár olyan már többször is átnézett gyűjtemény-együttese, mint a több mint ezer kötetből álló ősnymotatvány-gyűjtemény.

A már lefejtett anyag meghatározása egy újabb felfedezéssel, egy nagyrészt jogi töredékeket tartalmazó újabb dosszié felfedezésével indult, amelyről a korábbi tanulmány készítésekor még nem volt tudomásom, s amelyből az itt közölt hét jogi töredék mindegyike származik.¹² Különösen meglepő volt ebben az anyagrészen a vásárolt¹³ és minden további jelzés vagy őrzőkönyvre való utalás nélkül álló töredékek viszonylag nagy száma. E töredékek nagy részét sikerült is szerencsésen meghatározni és leírni, akárcsak egy szintén a raktárban lapuló, minden kontextust nélkülöző töredéket, az itáliai Conegliano város ispotályának inventáriumát is (T. V/2).

Az újabb lefejtések között két csoportot különböztethetünk meg. Egyik az, amelyre már korábban, a 16–17. századi anyag leválogatása során felfigyeltünk, s jelentőségükre már a tanulmány 2006-ban publikált első részében is felhívtuk a figyelmet.¹⁴ Akkor azonban lefejtésükre nem nyílt lehetőség, így csak egyszerű, „első látásra” adott információkat közölhettük róluk. Most azonban módunkban állt ezeket a töredékeket is lefejtetni, s így minden esetben jóval pontosabb képet nyerhettünk ezekről a darabokról¹⁵. Ezzel szemben az újabb lefejtések második csoportját azok a főleg ősnymotatványok kötésében előkerült töredékek képezik, amelyre az állomány rendezése során Dr. Knapp Éva figyelt fel, s amelyek már lefejtetlen állapotukban is nyilvánvalóvá tették, hogy igen régi, főleg a 12. századból való kódexlapokból származnak. Csak a lefejtés után bizonyosodott be, hogy ezen töredékek döntő többsége liturgikus jellegű töredék, amelynek leírására az eddigi munka során még nem vállalkoztunk.¹⁶ Ám a frissen lefejtett, s szemmel láthatóan régi töredékekkel nem kívántuk a meghatározatlanul maradt liturgikus darabok számát növelni, ezért szakítva az eddigi gyakorlattal, amelynek értelmében a liturgikus jellegű töredékek meghatározását egy későbbi időpontban egységesen további szakértők bevonásával képzeltük el, ezen töredékeket is megpróbáltam meghatározni, s ezek leírása egy újabb T. VIII jellel megjelölt szekcióban kapott helyet a leírások között. Többek között így került napvilágra az eddigi munkák során előkerült talán legterjedelmesebb, 12 egymást követő pergamenlapból álló töredékegyüttes, egy 12–13. századból származó psalterium utolsó ívfüzete (T. VIII/2.).

A leírásokban a tanulmány első részében megfogalmazott elveket követtem megtartva az akkor kidolgozott ideiglenes jelzetezési rendszert, amely három elemből áll. Az

¹² T. VII/7–13.

¹³ Pl. T. V/2. vagy T. VII/9.

¹⁴ Lásd: TÓTH, *Újabb kódextöredékek* (10. jegyz.), 114.

¹⁵ Így pl. a T. I/1, T. II/1 és T. VI/4. tételek.

¹⁶ A válogatás szempontjairól és ezek háttéréről lásd: TÓTH, *Újabb kódextöredékek* (10. jegyz.), 113.

első (I) jelzi, hogy kódextöredékről van szó, a második, egy római szám a töredék által képviselt műfajcsoportot jelöli (I – Biblia; II – teológia; III – sermók; IV – hagiográfia; V – történelem; VI – grammatika és auktorok; VII – egyházjog, ill. az újabb kategória VIII – a notáció nélküli liturgikus töredékek),¹⁷ a harmadik, egy arab szám pedig a töredék helyét az adott műfajcsoporton belül. A jelen tanulmányban feldolgozott darabokkal nem is nyitottam új sort, csupán a meglevőket folytattam, így még könnyebb lesz majd összeilleszteni a töredékeket mind a raktárban, mind az esetleges jövőbeni katalógusban.

Az egyes darabok leírásában az újabb fragmenta-kötetek rendszerét igyekeztem követni,¹⁸ azzal a különbséggel, hogy a leírásokat a korábban használt német helyett a könnyebb érthetőség végett magyar nyelven adtam meg. Az egyes tételek – éppen úgy, mint a *Fragmenta et Codices* köteteiben – két fő részre oszlanak. Az első a töredék fizikai, kodikológiai leírását adja: méretek, megmaradt sorok száma, az írás és a díszítések jellege stb., ezt az adatcsoportot végül a töredék provenienciájának és használati helyének feltüntetése zárja. Míg a második részben a töredék szövegének meghatározása és leírása kapott helyet, incipit–desinit formában, ha a szöveget akár nyomtatott, akár kéziratoss példány(ok) alapján ellenőrizni tudtam, akkor a szöveg lelőhelyét a leírás végén zárójelben közöltem.

¹⁷ A műfajcsoportok meghatározásánál az újabb katalóguskötetek által használt rendszert követtük. Vö. VÍZKELETY András, *Mittelalterliche lateinische Handschriftenfragmente in Esztergom*, Bp.–Wiesbaden, 1993, 5., ill. Uő., *Mittelalterliche Lateinische Handschriften-Fragmente in Győr*, Bp.–Wiesbaden, 1998, 5.

¹⁸ Ennek bemutatását lásd: VÍZKELETY András, *Mittelalterliche lateinische Handschriftenfragmente in Esztergom*, Bp. Wiesbaden, 1993, 11–15.

T. I/4.

(Ant. 6508)

BIBLIA SACRA VULGATA

12. század második fele – 1 levél

Erős megbarnult pergamenlap, versójának közepén, az őrzőkönyv gerincénél erősen elmosódott és kifakult az írás. Mérete: 280x190 mm. – Az írástükör egy kolumnás, mérete 170x123 mm, 19 megmaradt sor. – Minuszkula írás a 12. század második feléből. A mondatok elején másfél sor nagyságú nagy kezdőbetűk. A punctorium nyomai a lap külső szélén még látszanak, a sorokat ólommal húzták meg. A lap viszonylag nagy méretű külső margóin jól láthatók a konkordanciaként használt, valószínűleg a kötet elején található kánontáblákra való utalások. Az utalások számait rubrummal írott római számok jelzik.

Őrzőkönyv: EK: Ant 6508:

Collig. 1.: Bokelius, Johannes: *Anatome vel descriptio partium humani corporis*. Helmstadii, 1588, J. Lucius.

Collig. 2.: Neander, Michael: *Orbis terrae divisio*. Lipsiae, 1586, G. Defner

Collig. 3.: Hegius, Wolfgang: *M. T. Ciceronis orationes tres... logice resolutae*. Altorfii, 1579, typis Gerlachianis

Collig. 4.: Andreae, Jacob: *Oratio de instauratione studii theologici in Academia Witebergensi*. Lipsiae, 1577, J. Rhamba

Possessor: *Bibliothecae Monasterii Lepoglavensi inscriptus 1716 Q 37. 82*. Az előzőek versóján egy későbbi kéz, valószínűleg a lepoglavai pálos kolostor könyvtárosának írásával: *Oratio ad finem libri haeretica quae vivente Luthero Wittebergae dicta*.

Proveniencia: -

Felhasználás: Feltehetőleg nem a lepoglavai pálos kolostor, mert ott nem kötöttek volna be egy nyilvánvalóan protestáns kiadványt a kolligátumba, amint erről a könyv elején olvasható figyelmeztetés is tájékoztat.

BIBLIA SACRA VULGATA – Evangelium secundum Marcum (Mc. 14,20–14,40)

T. I/5

(Bar. 03752)

BIBLIA SACRA VULGATA

15. század második fele – 1 levél

Közepes erősségű 247x192 mm nagyságú pergamenlap, rectóján erősen megsárgulva, versóján azonban kifejezetten jó állapotban. Valószínűleg az eredeti lap felső kétharmada. A recto oldal közepén, az őrzőkönyv gerincének helyén annak fehér tintával írott egykori jelzete (A 56) látható, a két kolumna közé pedig a kötet szerzőjének nevét és a könyv címét írták. – Az írástükör két kolumnás: 164x94+13+97 mm. A kolumnák jelenlegi állapotukban 25 sorosak, de ehhez eredetileg még körülbelül 10–15 sor járulhatott. A sorokat tintával előre megvonalták. – Az írás a 15. század második felére jellemző bastarda. A sorokban vörössel írott írásjelek láthatók. A recto második kolumnájának tetején három sor magas, vörössel színezett nagy kezdőbetű. A lap mindkét oldalának tetején vörös tintával a bibliai könyv (*Machabaeorum* és *Secundus*) látható.

Őrzőkönyv: EK Bar. 03752: Pereda, Pedro Paulo: *In Michaelis Ioannis Paschalij methodum curandi, scholia, exercentibus medicinam maxime vtilia. Ad illustrissimum & reuerendissimum D. Gasparem a Chiroga, archiepiscopum Toletanum, Opus recens recognitum, & indice rerum memorabilium locupletatum*, Venetiis, 1602, Apud Societatem Venetam

Possessor: *In previo studii Johannis Mülleri D. qui... Patavii sibi comparabat.*

Makulatúra: Egy 1527-es német nyomtatvány 6 lapja és egy ugyancsak 16. századi cseh nyelvű katekizmus 9 lapja. A német nyomtatvány az utolsó lapon olvasható jelmondat (*Die warhait ist untödtlich 1527*) alapján Balthasar Hubmaier anabaptista prédikátor egyik munkája, akinek minden kiadott műve tartalmazza ezt a mondatot.

Proveniencia: Dél-Németország – Ausztria – Csehország. Erre utal Balthasar Hubmaier német művének és a cseh nyelvű katekizmus töredékeinek egymás mellé kerülése, és a töredék latin szövegének helyesírási sajátosságai (pl. *att* a latin *at* helyett).

Felhasználás: Valószínűleg ugyanitt, talán maga a tulajdonos, Johannes Müller kötötte át.

BIBLIA SACRA VULGATA Liber II. Macchabaeorum 12,4–13,13.

f. 1r *[haben]tibus: cum in altum processissent* (2Mcc 12,4) ... *relictos in praesidio, decem millia viros* (2Mcc 12,19) ... *consistentes fortiter repugnabant* (2Mcc 12,27)

f. 1v *vir fortis tenebat Gorgiam* (2Mcc 12,32) ... *pro peccatis mortuorum sacrificium* (2Mcc 12,43) ... *in principatum. Sed rex regum* (2Mcc 13,3–4) ... *admovert exercitum ad Judaeam et obtineret civitatem* (2Mcc 13,13)

T. II/6.

(Bar.02969)

FROWIN VON ENGELBERG

14. század első fele – 1 levél (a lap felső része)

Közepes erősségű, megsárgult 155x200 mm nagyságú pergamenlap, egy lap felső fele, külső részén az őrzőkönyv gerincének helyén 130x23 mm nagyságú lyukkal. – Az írás két kolumnás *132x52+15+60 mm. A jelenleg megmaradt sorok száma 33. – Got-hica textualis formata a 14. század elejéről. A margókon valamivel későbbi, kurzív gótikus írással írott latin nyelvű megjegyzések. – A fejezetek címeit vörössel írták, ezek kezdetén két soros vörös, kékkel színezett nagy kezdőbetűket látunk. Az oldal tetején vörössel és kékkel írott nagybetűs cím töredékei látszanak.

Őrzőkönyv: EK: Bar. 02969: *Germanica Pacis Palma Ab Austriacis, Hispanis, Polonis studio semper culta Et a Gallis, Suecis, Anglis, mira technarum ac astutiarum mole destructa. Ratisbonae postea Caleti ad insigne Galli ... conversuri*, Sumptibus Joannis Conradi Ludwig Bibliopolae Viennensis, 1659.

Possessor: *Andr[eas] Czemanka Trnow[ensis] A[nno] C[hristi] 1702. – Christo favente! Perlectum in Trnow A[nno] C[hristi] MDCCVII Septemb[ris] 20 d[ie]*; A címlapon: *Collegii Tyrnaviensis Societatis Jesu*

Proveniencia: Svájc / Németország(?) Frowin művei általában kolostorának, Engelbergnek kézírataiban maradtak fenn, s innen terjedtek tovább. (Vö. *Dictionnaire de Théologie Catholique* 5, 1540–1541; *Lexikon für Theologie und Kirche* 4, 176.)

Felhasználás: Talán a Felvidék, feltehetőleg Nagyszombat. Az első tulajdonos, Czemánka András, kőművesbányai lelkész volt, aki bejegyzése szerint Nagyszombatban ol-vasta végig az őrzőkötet, s az mindvégig ott is maradt, s később a nagyszombati jezsuitáktól került az Egyetemi Könyvtárba.

FROWIN VON ENGELBERG: De laude liberi arbitrii V. 14–16.

f. 1r *vero tertius imprimis mentis distributo figuratur... aliquid amplius totum... qui talia diligunt.. quae non custoditur*

f. 1v *suo abundine expellitus... abitudine conquiescat... est illa mulier dedisse...contemplationis et actionis*

(A műnek teljes kiadása nem létezik, az ellenőrzéshez kéziratot használtam, vö. Engelberg: *Stiftsbibliothek, Cod. 46, ff. 282v–283r*. A műről részletesen lásd: Otto Bauer, *Frowin von Engelberg (1147–1178). De laude liberi arbitrii libri septem*, in *Recherches de Théologie ancienne et médiévale* 15, (1948), 27–75, 269–303 ill. a fejezetek jegyzékét: PL 179, 1801–1812.)

T. II/7.

(Ant. 3469)

AUGUSTINUS

12. század vége – 1 levél

Erős, viszonylag jó állapotú 350x220 mm nagyságú pergamenlap, csaknem az oldal egésze, belső sarkán egy kb. 15–20 mm nagyságú csíkot kivágtak belőle, melynek a belső kolumna egyik fele is áldozatul esett. A lap rectóján, az egykori őrzőkötet gerincénél erősen megkopva, egy helyütt átlukadva. A lap külső szélén jól láthatók a punctorium nyomai, bár a vonalazás ma már nem látszik. – Az írás két kolumnás, írástükör: 280x60+20+85 mm, a kolumnák 40 sorosak. – Az írás posztkaroling minuszkula a 12. század végéről. Az egyes bekezdések és a szentírási idézetek kezdőbetűit vörössel színezett nagybetűkkel írták, a magyarázott zsoltárhelyeket pedig időnként vörössel alá is húzták. A sorok között néhol a kódex 15. század eleji használójától származó sorközi bejegyzések láthatók. A rectón az egykori őrzőkötet címét és néhány használói megjegyzést találunk, melyet az őrzőkötet elülső fedlapjára írhattak, 18. századi kézírással. A versón, a kolumnák között néhány német nyelvű 16. századi tollpróba látszik, ugyanitt a lap külső szélén elmosódott, valószínűleg az őrzőkötet egyik használójától származó kései bejegyzés nyomai.

Őrzőkötet: Ant. 3469: Canus, Melchior: *Locorum theologicorum libri duodecim*, Köln: haeredes Arnoldi Birckmann I, 1574.

Possessor: -

Proveniencia: -

Felhasználás: Németország. Erre utal a kolumnák között olvasható számos német nyelvű bejegyzés.

AUGUSTINUS: Enarrationes in Psalmos: In Psalmum lxxiv enarratio – Sermo ad plebem. 9–14.

f. 1r inc.: *De nullo loco iudicat, qui ubique secretus est...*

f. 1v des.: *...quia omnia sacramenta carnalia [apud] Judaeos remanserunt*].

(Ed.: PL 36, 952–954.)

T. V/2.

R 4292/66

INVENTARIUM HOSPITALIS DOMUS DEY BATUTORUM DE CONEGLANII

14. század vége – 4 levél

Két kifogástalan állapotban fennmaradt pergamen ív, az első ív fólióinak mérete 254x175 mm, a második ívben a fóliók mérete: 260x173 mm. A levelek belső részén még láthatók a fűzés nyomait őrző apró lyukacsok. A két ív egy kódex hat ívből álló füzetnek két íve, amelyek alatt egy, felettük pedig két másik ív állhatott. A levelek szélén még látható az eredeti, barna tintával írott arab számos levélszámozás (2; 3; 10; 11). A lapokat egy kolumnásan írták, az írástükör 182x125, ill. 185x125 mm között váltakozik, a kolumnákat ólommal előre kijelölték, az oldalak 32–34 sort tartalmaznak. – Itáliai gothico rotunda kurzív elemekkel a 14. század végéről. A szövegben az egyes szakaszok elején kétsornyi magasságú vörös iniciálék láthatók, a f. 10r-ön található iniciálét apró, ugyancsak vörös növényi ornamentikával díszítették. Az egyes szakaszok címét vörös tintával írták, a szöveg kisebb egységeit pedig vörös paragrafusjelekkel jelölték. A margókon (pl. f. 10r, 10v; 11r) egy 17–18. századi kéz bejegyzései, tartalmi kiemelései láthatók.

Őrzőkönyv: Valószínűleg nem volt, a lapokat kitephették az eredeti kéziratból, s ezután 1966-ban adták el a könyvtárnak.

Possessor: ismeretlen.

Proveniencia: Észak-Itália, Conegliano városa.

Felhasználás: -

INVENTARIUM HOSPITALIS DOMUS DEY BATUTORUM DE CONEGLANII

f. 2r inc.: *Eiusdem millesimo et indictione, die dominico sexto mensis Iulii Coneglanii sub logia burgi praesentibus Lanceloto de Marcorago de castro Coneglani, Zanuto de Montalbano de Coneglanio...*

des.: *...haec est prima strida.*

f. 2v inc.: *Eiusdem millesimo et indictione die dominico tertio decimo dicti mensis Iulii Coneglanii sub logia burgi...*

des.: *dicti mensis facta fuit prima strida.*

f. 2v inc.: *Eiusdem millesimo et indictione die dominico vigesimo dicti mensis Iulii Coneglanii sub logia burgi, praesentibus ser Lambertino de Scotis...*

f. 3r des.: *...sexto dicti mensis facta fuit prima strida.*

f. 3r inc.: *Eiusdem millesimo et indictione die undecimo mensis Septembris Coneglanii sub logia conventus Coneglanii praesentibus magistro Jacobo de Padua...*

f. 3v des.: *per modum infrascriptum et prout inferius patet. Videlicet.*

f. 10r inc.: *Amico praesenti Nicolai de Taiamento et praesenti ser Andreae de Morello de civitate Belunii...*

f. 10r des.: *Antonii de Scomico et respondet nomine fictus.*

f. 10r inc.: *In sancto Michaeli de Ramera (rubro). Item unus mansus terrae...*

f. 10v des.: *...nascentis in ipso manso vel equiboni*

f. 10v. inc.: *In Fossamuralo et In sacono (rubro) Item unus mansus terrae aratoriae..*

f. 11v des.: *...a monte dictae Donnae Catherinae de Conegliano.*

f. 11v inc.: *In Plebe Felecti (rubro) Item ius, dominium et propriatetm cum ecclesia sancti Gervasii de Corbanexio...*

f. 11v des.: *...libras quindecim*

f. 11v inc.: *In sancto Michaeli de Ramera (rubro) Item unus mansus terrae aratoriae plantatae...*

f. 11v des.: *...ab alio pratum Petri de Montalbano.*

Cf. Nilo Faldon, *L'Archivio storico comunale di Conegliano*, [Conegliano]: Comune di Conegliano, 1985–6.

T. VI/4

(Ant. 6480)

VERGILIUS

15. század közepe – 3 külön darabból álló pergamenlap

Közepes erősségű, helyenként teljesen elkopott, három darabból álló pergamenlap. Felső darabjának teteje hiányzik, s alsó részén kilyukadt, míg középső darabjának bal oldali harmadában egy vékony hosszanti lyuk látható, s vele szemben apróbb szakadások. A lap, mint a recto oldal jobb felső sarkán látható oldalszámból kiderül, az eredeti kódex 57. lapja lehetett, amely a három darab összeillesztésével szinte teljesen látható, bár belső oldalán alaposan körülvágták, s ennek néhány betű is áldozatul esett. – Az összeillesztett oldal mérete: 220x100 mm, az írástükör egy kolumnás, mérete: 155x*70 mm. – Az írás a 15. század közepére jellemző humanista rotunda. A lap versóján vörössel írott paragrafusjelek láthatók. A szövegben sok helyütt láthatók kurzív írással írott sorközi bejegyzések, egy-egy nehezebb szó latin megfelelői, s mind a recto, mind a verso oldal margóján találunk ugyanattól a kéztől származó latin nyelvű jegyzeteket.

Örzőkönyv: EK: Ant. 6480: Fumanelli, Antonius: *Opera multa et varia*, Tiguri, 1557, A. Gessner

Possessor: 1602 – *Sum Martini Kessleri Lomacensis Sacrae Caesareae Maiestatis Servitoris*, 1692 – *Collegii Societatis Jesu Posoniensis ad SS. Salvatorem*.

Makulatúra: Egy meghatározhatatlan rotunda írással írott feltehetőleg 14. századi latin nyelvű töredék, egy kódexlap jobb felső csücske.

Proveniencia: Itália. Erre utal a humanista rotunda írás, illetve a negyedik töredék, ugyancsak Itáliában használt rotunda írása.

Felhasználás: -

VERGILIUS: Aeneis XII, 599–658.

f. 1r inc.: ...*et subito mentem turbata dolore*

f. 1r des.: ...*mittamus funera Teucris*

f. 1v inc.: *Nec numero inferior*

f. 1 v des.: ...*sese ad foedera flectat.*

T. VII/7.

(Ant. 0618)

BALDUS DE UBALDIS

15. század közepe – 2 levél

Két darab megsárgult, helyenként szúrágta, a sarkain sérült papírlap. Az első darab közepén erőteljes szakadás, mérete: 327x211 mm, a második lap teljesen ép, mérete: 327x211 mm. – Az írás két kolumnás, írástükör: 270x75+32x75 mm. Az írás az első lapon teljesen ép, a másodikon a második kolumna vége körbevágva, két-három betűhelynyi rész hiányzik. – Gothicoantiqua a 15. század közepéről (1450–70-es évek), kolumnánként 51 sor. – A fejezetek elejére szánt nagy kezdőbetűk hiányoznak, nincsenek előrajzolva. A magyarázott szavak két betű magasságú, nagybetűkkel és erősebb tintával vannak írva, s aláhúzták őket. Egyéb díszítés vagy paragrafus-jelölés nem látható. A második lap margóján a kéziratot író kéz apróbb tartalmi kiemeléseket, megjegyzéseket tesz. A második lap verzőján egy valamivel későbbi kéz egy latin közmondást ír a bal oldali kolumna bal margójára (*Nullum maius vitium, quam ingrati animi*). Egy jóval későbbi, talán 17. századi kéz az első lap rektóján a két kolumna közé olasz nyelvű szavakat ír (*Cleobeo ebitone?*).

Őrzőkönyv: *P. Ovidii Nasonis Fastrorum libri*. Tusculani: Apud Benacum in aedibus Alexandri Paganini, 1527. Possessor: Collegii Fluminensis Societatis Jesu. Una tradita: A két lap a kötet fedőlapjainak töltőanyaga lehetett, a kötésen még ma is látható, hogy a fennmaradt papírtöredékeken kívül további, rotunda írással írott kódextöredékeket is tartalmazott, ezek hollétéről azonban ma semmit sem tudni.

Proveniencia: Itália – A kézirat latin szövege olaszos helyesírást tükröz, (vö. pl. f. 2rb: *Circha*); olasz nyelvű szöveg az első lap kolumnái között.

Felhasználás: Itália – A kötés külső részén olasz nyelvű 16–17. századi kézírásos jegyzetek láthatók.

BALDUS DE UBALDIS: *Commentarium in Codicem* (1. 2. 16–19; 1. 3.2–3)

f. 1r–v inc.: *iurisdictionem a populo tunc refert. Aut isti processus fiuntobtentu personae...*

des.: *delegaverit de nova cum ergo in proposito obviet iuri querendo*

f. 2r–v inc.: *2 l. de l. si statua 3o No[ta] de hospitalitate quod duplex est hospitalitas...*

des.: *prohibet nec ex lege municipali Bononiae quod illa non*

Ed.: Baldus [de Ubaldis]: *Super primo, II et III Codicis*, Lugduni 1539, ff. 28v–29v; 33r–33v.

T. VII/8.

(Ant 4225)

GUILLELMUS DURANDUS

14. század első fele – 1 levél (a lap felső része)

Megsárgult, helyenként szúrágta, négy sarkán és két hosszabbik szélén háromszög formában megcsontított pergamenlap, jelenlegi mérete: 191x275 mm. A lap körülbelül a felénél lett elvágva, így az eredeti mérete a jelenleginek kb. kétszerese lehetett. Az írás két kolumnás, az írástükör *169x89+12+89 mm. A kolumnák jelen állapotban 38 sort tartalmaznak, az eredeti méret a jelenleginek körülbelül kétszerese lehetett, így eredetileg mintegy 74 sor lehetett egy kolumnában. – Rotunda jellegű itáliai könyvírás a 14. század elejéről. – A szövegben piros és kék paragrafusjelek láthatók, illetve gyakori a rubrummal jelölt *forma* szó. Az oldal rektóján az őrzőkönyv egykori tintával írott jelzete (*P 113*), illetve címe látható.

Őrzőkönyv: Ant 4225: Coll. 1.: Platerus, Felix: *De febribus liber*, Francofurti: Apud Heredes A. Wecheli, C. Marinum, J. Anbrium, 1597; Coll. 2.: Perrellus, Franciscus: *De febribus intermittentibus*, Parisiis: Apud A. Drovart, 1597; Salvianus, Hippolytus: *De crisi bus ad Galeni censuram liber*, Romae: Ex officina Salviana, 1558. Possessor: Coll[egii] Societatis Jesu Posonij 1709.

Proveniencia: Itália – olaszos rotunda jellegű írás, ill. a jogi kódexek jellemző észak-itáliai eredete.

Felhasználás: Pozsony (?) – Az olcsó pozsonyi kötésekre jellemző kötésmód: met-szése mélyzöld, oromszegése drapp fehér szállal varrott, ami egyébként az Egyetemi Könyvtár 16. századi orvosi kolligátumai esetében elég gyakori. (Vö. minderről Madas E. *Ars Hungarica* 17 (1989), 49–50.) A makulatúrában talált papírdarabkák vízjegye szinte teljesen megegyezik Piccard VIII H16, 19–21. (Überlingen, Markdorf, Konstanz)

Makulatúra: 15. századi teljesen elkopott liturgikus, valószínűleg breviáriumból származó töredék, illetve egy 16. századi nyomtatott Missale Romanum 8 töredéke a Pünkösöd utáni 23. vasárnap szövegeivel.

GUILLELMUS DURANTUS: *Speculum iudiciale* (Pars I. lib. II. part. III.) *De sententia et de his quae ipsam sequuntur*

f. r. inc.: *[pul]satis campanis et candelis extinctis excommunicatum denunciare curetis*
des.: *absolvi ut xvij q. iiij si quis suadente et xxvij q. vj hii*
f. v. inc.: *dioecesis responsio convenient ambo episcopi et absolvent*
des.: *tibi liberaliter conferentes. Hoc probat ex[emplum] de electione*

Ed.: Inc 11a: Guillelmus Durandus: *Speculum iudiciale*, Argentinae: Husner – Bekenhub 1473, ff. 148vb–149rb; 149vb–150ra.

T. VII/9.

(R 9039/82)

GUILLELMUS DURANDUS

13/14. század fordulójára – 2 levél

Megsárgult, több helyen is átlukadt, helyenként szúrágta, teljesen elkopott pergamén ív, melyet restaurálásakor hálószerű anyaggal fogtak össze és erősítettek meg. Négy sarkán háromszög alakú csonkítás, két hosszabbik szélének közepén jelentős hiányok. Az ív mérete: 255x389 mm. Az írás két kolumnás, írástükre 285x82+16+84; ill. 285x84+14+82: a lapok külső kolumnái általában kisebbek, mint a belsők. A kolumnának egyenként 74 sort tartalmaznak. Az ív a szöveg hiányaiból ítélve egy senio legalsó darabja lehetett. – Rotunda jellegű itáliai könyvírás a 13–14. század fordulójáról. A margókon számos későbbi, valószínűleg a 14. század közepéről származó kurzív gótikus írással írott marginália: jegyzetek és tartalmi kiemelések láthatók. – A szövegben (f. 2v) három darab, egyenként három-, illetve kétsornyi magasságú, vörös és kékkel díszített, illetve kék és vörössel díszített iniciálé található. Ezeket 10–12 sor hosszúságú kék és vörös fleuronée díszítés veszi körbe a margón. A szövegben számos kékkel és vörössel festett paragrafusjelet látunk, illetve rubrummal vannak jelölve a fejezetcímek, valamint a gyakran előforduló *forma* megjelölés, és a példaként felhozott okiratminták címei (f. 2r). A f. 1r felső margóján kékkel színezett, de mára már elkopott *I* maradványai, verzóján, illetve a f. 2v-ön vörössel színezett *L* látható, az utóbbi szinte teljesen elkopva.

Őrzőkönyv: *Liber vere aureus Marci Antonii Cucchi... de legitima. Cui adiunximus alios aliquot praestantiores inreconsultos... Nunc... correctius, quam vnquam antea editus...* Nevstadii in Palatinatu: Apud Nicolaum Schrammium, impensis Wilhelmi Harnisij haeredum, 1602.

Makulatúra: Kánonjogi jellegű ősnymtatvány 4 db töredéke (Clementinarum III. Tit. 11.2 glosszákkal).

Proveniencia: Fetehtőleg Itália, mivel a töredéket – a vele együtt átadott jegyzet szerint – egy ismeretlen kutató szerezte 1917-ben egy Villa Galnotti nevű helyen.

Felhasználás: Itália – lásd fentebb a proveniencia kapcsán.

GUILLELMUS DURANDUS: *Speculum iudiciale* (Pars I. Lib. I. part. III–IV.) De procuratore; De curatore; De advocato.

f. 1r inc.: *et recitat verba Domini puta misit me Dominus ut sciret an vendis ei rem*

f. 1v des.: *et ad opponendum recusandum et appellandum et apellationem praestandum*

[jelentős szöveghiány]

f. 2r inc.: [*a szöveg olvashatatlan, de valószínűleg az idézett kiadás f. 95ra col. Elejéről kezdődik*]

f. 2v des.: *Sed numquid religiosi possunt postulare pro miserabilibus personis ut et clerici ut iam ita dicam Vin[entius]*

Ed.: Inc 11a: Guillelmus Durandus: *Speculum iudiciale*, Argentinae: Husner – Bekenhub 1473, ff. 84r–85r; 95r–97v.

T. VII/10

(Ant. 1963)

GUILLELMUS DURANDUS

14. század első fele – 2 töredék

Két elsárgult egyik oldalukon erősen megkopott, szinte olvashatatlaná vált kisebb töredék, a nagyobbik 138x112 mm, a kisebb 114x64mm. Az írás feltehetőleg két kolumnás lehetett, a lapokat a könyvkötő éppen a külső, margó felőli kolumna közepe táján vágta fel, melynek következtében a teljes margó megmaradt, de csak a szöveg kevesebb, mint fele látható; a nagyobbik töredéken 22 sor, a kisebbiken 26 sor töredékei maradtak meg. A sorok távolságából és a betűk méretéből ítélve az eredeti kolumna a többi hasonló kódexben megfigyelt méretű (280/300x85–90mm) lehetett és kb.74 sort tartalmazhatott. – Rotunda jellegű itáliai könyvírás a 14. század elejéről. Marginális megjegyzés a 14. század közepéről a kisebb töredék hátlapján. – A szövegtöredékekben egyetlen kékkel színezett paragrafusjel látható, illetve a kisebb töredék előlapján rubrummal kiemelet *libellus* szó.

Őrzőkönyv: Albertus Magnus: *Naturalia ac supranaturalia opera*, Venetiis: O. Scotus Modoetiensis, 1518. – Possessor: *Collegij Posoniensis Societatis Jesu* 1630.

Una tradita: Egy beíratlan pergamendarab, illetve egy latin nyelvű 18. századi levél apró töredéke.

Proveniencia: Talán Itália – az írás alapján.

Felhasználás: Pozsony (?) Jellemző egyszerű pozsonyi kötés, a fekete tintával írott jelzettel.

GUILLELMUS DURANDUS: Speculum iudiciale (Pars III. lib. I. Part. XXII.) De feudis; De parochiis; De regularibus

f. 1r inc.: *qs habes ff. De sta ho [l. in l C. de testi. Parentes nec dominus] potest ei precipere*

f. 1 v des.: *[patet] ex praemissis quod C de [hiis]*

[jelentős szöveghiány]

f. 2r inc.: *usque gene[sim iunge qui mihi iniuriatur recipiendo :aur. Pa] rochianummeum*

[a kéziratban ehelyütt hiányozhatott egy rész, mivel a töredék hátlapja a rákövetkező fejezet utáni szövegrésszel folytatódik.]

f. 2v des.: *[conventu vestro me perpetuam staturaum con]tinentiam in hac aede [vel monasterio quantum dominus fragilitati meae] permiserit et*

Ed.: Inc 22: *Guillelmus Durandus: Speculum iudiciale*, Bononiae: 1474, ff. 203r–203v; 254r–257r.

T. VII/11

(Ant. 7130)

CODEX IUSTINIANUS

14. század második fele – 1 levél

Megsárgult, közepén kitöredezett, helyenként szúrágta, felső és alsó hosszanti szélein behajtott, s a hajítás mellett csaknem elszakadt pergamenlap, négy szélén háromszög alakban megcsonkítva, s az alsó háromszögek esetében tovább károsodva. A megmaradt töredék az eredeti oldal valamivel kevesebb, mint fele. Mérete: 274x195 mm. A lap rektóján, amely a kötés külső része volt az írás szinte teljesen elkopott, míg a hátlapon jól olvasható. Az írás mind a főszövegben, mint a kommentárban kétkolumnás, a kolumnák mérete a főszövegnél: *58x63+10+63; a kommentárnál *11x95+15+115 mm. A főszövegből az előlapon 11, a hátlapon 6, míg a kommentárból az előlapon 22 és 26, a hátlapon 39 és 34 sor maradt meg. – Gothico rotunda a 14. század második feléből – A főszövegben háromsornyi magasságú kék és vörös fleuronée díszítéssel ellátott *I*-iniciálék, míg a kommentárban kétsornyi magasságú kék és piros iniciálék, egy helyütt (hátlap) fleuronée díszítéssel. Ezen kívül vannak kisebb, egysoros kék és vörös iniciálék is, a hátlapon az egyik szintén fleuronée díszítéssel ellátva. A szövegben végig vörössel és kézzel festett paragrafusjeleket látunk.

Őrzőkönyv: Ant 7130 : *Sententiae sive loci communes utriusque iuris*, Coloniae Agrippinae: Th. Baumius, 1585. – Possessor: Georgius Boitics (1742); Nicolaus Magnus; Frater Benedictus Hegyi; Venerabilis Conventus ??? Ordinis Sancti Pauli Primi Heremitae (1769); Georgius de Mészáros (1770) – A kötetet Georgius Boitics jegyeztelte végig (ráismerni a helyesírására /pl. scribsit stb./), aki 1742-ben már a töredék külső részére is írt. Az tehát ekkor már rajta lehetett a könyvön.

Proveniencia: Itália – az írás és a dekoráció olaszos

Felhasználás: Talán Magyarország – Georgius Boitics már készen kapta, utána az összes 18. századi tulajdonos magyar volt.

CODEX IUSTINIANUS CUM GLOSSA ORDINARIA ACCURSII FLORENTINI
(6.25.9–6.26.8)

f. 1r–v Főszöveg inc.: *[per nep]tes morientis morientis transmittre et non aliter ... dubitatbatur quid sit tam Ulpiano quam Papiniano... Heres instituta matris testamento*

des.: *habuit substitutum ex patris.*

Kommentár inc.: *hoc in huiusmodi turpes conditiones út hic...*

Des.: *Sed si ita substituat si filius meus quandocumque decedat.*

Ed.: Inc. 31: *Codex Iustinianus cum apparatu Accursii Florentini*, Moguntiae: P. Schoyffer, 1475, ff. 201v–203r.

T. VII/12.

(Fragm. Lat. II. B3 (B 18))

DECRETALES GREGORII IX.

13. század vége – 1 töredék

Megsárgult, szakadozott, a szélein teljesen szétmállott, s utólag restaurált, a megmaradt részeken erősen szúrágott pergamenlap, melyet a hátlapon teljesen feketére festettek, aminek következtében a szöveg gyakorlatilag teljesen olvashatatlaná vált. Mérete 298x120 mm. Az írás mind a főszövegben, mind a kommentárban kétkolumnás lehetett, írástükör a főszövegnél *304x190 mm; a kommentárnál: *100x*298 mm. A sorok száma a főszövegben 47, a kommentárban a megmaradt sorok száma 74. – Az írás a főszöveg esetében a 13. század végére jellemző textuais formata, a kommentárban rotunda jellegű könyvírás. A főszövegben a feketére festett hátlapon egyetlen, háromsornyi magasságú vörös, az előlapon egy sornyi vörös és kék inicálék látszanak. A kommentárban az előlapon egyetlen kétsoros vörös, a feketére festett hátlapon pedig egy nagyobb négysoros vörös, s feltehetőleg fleuronée díszítéssel ellátott iniciálé látható.

Őrzőkönyv: Ismeretlen

Possessor: Ismeretlen

Makulatúra: Egy 16. századi, Melanchton német nyelvű műveit tartalmazó nyomtatvány töredékei.

Proveniencia: -

Felhasználás: -

DECRETALES GREGORII IX CUM GLOSSA ORDINARII BERNARDI DE BONTONE (V. 33.15–20.)f. r Főszöveg inc.: *sententiam pro Columbriensi ecclesia confirmamus...*des.: *controversia uteretur mo[nasterii vestri proposuit procurat]or quod idem monasterium...*

f. r–v. Kommentár inc.: *de generalibus statutis quibus...similiter iudicare tenetur scilicet de re iudicii in causis...*

des.: *utroque iure posset ecclesia alicui monasterio esse subiecta.*

Ed.: Inc. 119: *Decretales Gregorii IX*, Venetiis: P. Cremonensis de Plasiis, 1482, ff. 467v–469r.

T. VII/13.

(Ant. 2689)

DECRETUM GRATIANI CUM APPARATU BARTHOLOMAEI BRIXENSIS

13. század második fele – 1 töredék

Megsárgult, csaknem teljesen elkopott, közepén és szélein kitöredezett pergament-töredék. Mérete: 150x195 mm. A töredék az oldal közepéről való, így csak a főszöveget és a külső margón található kommentárt tartalmazza. Az írás kétkolumnás, írástükör a főszövegben: *150x67+12+*67 mm, a kommentár méretei nem állapíthatók meg – Got-hico rotunda írás a 13. század második feléből. A főszövegben kétsornyi magasságú vörös és kék, időnként – amennyire a maradványokból kivehető – vörös és kék fleuron-née díszítéssel ellátott iniciálék láthatók. A kommentárban szintén kétsoros iniciálék láthatók. A fejezetek címei rubrummal vannak írva, a szövegben vörös és kék paragrafusjelek, illetve a hátapon a főszövegben egy egysoros kék iniciálé látszik. A hátlap bal szélének felső harmadánál későbbi, gótikus könyvírással írott marginális megjegyzés nyomai láthatók.

Őrzőkönyv: Ant. 2689: *Poemata Pythagorae et Phocylidis*. Argenorati. 1570.

Possessor: Collegium Turociense et Selliense Societatis Jesu (1600); Collegium Tyrnaviense Societatis Jesu (1632)

Una tradita: Beíratlan pergamenlap a töredék alól

Proveniencia: Itália – Az írás erőteljesen emlékeztet az ún. *bolognai írásra*.

Felhasználás: Bizonytalan. A kötet elején és végén rengeteg utólag bekötött lap van, amelyeken kéziratos versek találhatók. Ezek csak akkor íródhattak, amikor a könyvön a töredék már rajta volt, hisz az valószínűleg az adalék lapok bekötésekor került a kötetre. A kezek azonban nem köthetők pontosan egyik tulajdonoshoz sem, így lehet, hogy a kötet már a töredékbe kötve került a jezsuiták könyvtárába.

DECRETUM GRATIANI CUM APPARATU BARTHOLOMAEI BRIXENSIS (Pars II. casus III. quaestio 5. cap. 5–quaestio 6. cap. 2.)

f. r.–v. Főszöveg inc.: *a clericorum accusatione submotas... adversus extraneos testimonium... neglexerint separare*

des.: *alibi quam in foro suo audiri*

Kommentár: inc.: *Respondeo quia Gallicis loquitur... contra Gallicum...*

Des.: [a kommentár vége olvashatatlan].

Ed.: Inc. 118: *Decretum Gratiani cum glossis*, Basileae: M. Wensler, 1482, ff. 138v–139r

T. VIII/1

(Inc. 425)

LECTIONARIUM CHORI

12. század eleje – 2 töredék

Két darab viszonylag jó állapotban fennmaradt bal szélükön, harmadonként V-alakban megcsonkított pergamencsík, mindkettő 250x41 mm, a töredékek egy kódex egymást követő lapjaiból valók. A szöveget a csíkok mindkét oldalára feltehetőleg egy kolumnásan írták, az írástükör 190x*41 mm. A fennmaradt sorok száma egységesen 21. – Jellegzetes 12. század eleji minuszkula írás, az első töredék előlapján egy rubrummal írott *Ge*- utal az itt következő olvasmány lelőhelyére.

Őrzőkönyv: Inc. 425: *Cassiodori clarissimi senatoris in Psalterium expositio*, Basileae 1491.

Possessor: Ottmar Stab (1510–1585), aki 1536-ban Speyerben kapta ajándékba Friderich von Castell gróftól, akinek nevelője volt. Cf. címlap: *Sum Ottmari Stabii...; Fridericus Comes Ac dominus in Castell Ottmaro Stabio d[onum] d[edit]. 1536.*

Proveniencia: Talán Németország, esetleg Speyer, ahol a kötet először felbukkant.

Felhasználás: Németország – Speyer, ld. Fent.

LECTIONARIUM CHORI (Feria VI et Sabbato post Dominicam Reminiscere)

f. 1r–2v Feria VI. Lect. III. [*Recesserunt de loc]o isto: audiui [autem eos dicentes: Eamus in] Dothain... [volens eripere eum de manibus eorum et red]dere patri suo.*(Gn 37. 17–22) Sabbato Lect. I. [*Quod cum audiss]et Rebecca... [et panes quos] coxerat trad[idit]... [At ille respo]ndit: Audio. Quis [es tu?].... [et ultra quam] credi [potest admirans] (Gn 27. 5–33)*

T. VIII/2.

(Inc 274; 275; 276.)

PSALTERIUM ECCLESIAE GERMANICAE

12–13. század – 11 levél.

11 darab pergamentöredék változó, többnyire jó állapotban ugyanabból a kéziratból, egy kolumnában írva, az írástükör 145x95 mm, a sorok száma eredetileg 21 lehetett. A töredékek a kézirat egymást követő lapjaiból lettek felszelve, változó formában. – Az írás korai gótikus minuszcula a 12–13. század fordulójáról vagy a 13. század legelejéről. A zsoltárok és a canticumok elején négy-, illetve háromsoros egyszerű vörös iniciálékát látunk. Az imák kezdetén ezek kisebbek, többnyire kétsorosak, míg az egyes szövegrészekben belüli egységeket egyszerű, egy soros vörös kezdőbetűkkel találkozunk.

Őrzőkönyv: Inc. 274–275–276: *Biblia cum postillis Nicolai de Lyra, Pars IV*, Nürnberg 1487

Possessor: Egy ismeretlen, aki – mint az a kötésen olvasható évszámból kiderül – 1563-ban köttette be a töredékekbe a köteteket. Ezután a pozsonyi patrícus családból származó Partinger Gáspár nagyszombati városi tanácsos (cf. Inc. 275: *Ex dono domini Caspari Partingeri Collegii Societatis Jesu Tyrnaviensis catalogo inscriptus 1616*), majd a nagyszombati jezsuita kollégium.

Proveniencia: Szepesség/Németország (?). Vö. a nagy litániában szereplő szentek Walpurga, Brigida stb. németes jellegét, ill. a J. töredék hátlapján levő imát (*Omnipotens, sempiterna Deus respicere digneris super apostolicam dignitatem*) egyetlen strassburgi eredetű kéziratban találtam: HEINZER, Felix, – Gerhard STAMM: *Die Handschriften von St. Peter im Schwarzwald: Teil 2. Die Pergamenthandschriften*. Wiesbaden: Harrassowitz, 1984, 48.

Felhasználás: Szepesség (?) Cf. Inc. 274, f. 83r német nyelvű bejegyzés, a kötés maga is németes jellegű.

A**PSALTERIUM ECCLESIAE GERMANICAE**

12/13. század – 1 levél

Közepes erősségű, megsárgult pergamenlap, felső margóján szakadozott, bal oldalon pedig a kötés céljára háromszög alakú darabokat metéltek ki belőle. Méret: 175x102 mm. Az írás helyenként elfakult, de alapjában véve olvasható. – Az írástükör egy kolumnás, mérete 130x85 mm, 19 ép sor látható. – Az írás és a díszítés leírását lásd fentebb a darabok együttes leírásában.

Őrzőkönyv: Inc. 274: *Biblia cum postillis Nicolai de Lyra, Pars IV*, Nürnberg 1487.

PSALTERIUM (Ps 143.7–144.16)

f. r–v. inc.: *extende manum tuam de excelso libera me* (Ps 143. 7)des.: *aperis tu manum tuam et imple* (Ps 144.16)

B

PSALTERIUM ECCLESIAE GERMANICAE

12/13. század – 1 levél (2 töredék)

Közepes erősségű, megsárgult pergamenlap, felső részén V alakú kivágással. Mérete: 120x120 mm. Az írás helyenként elfakult, de alapjában véve olvasható. A töredék jobb felső sarka leszakadt. – Az írástükör egy kolumnás, mérete *120x90 mm, 18 ép sor látható. – Az írás és a díszítés leírását lásd fentebb a darabok együttes leírásában.

Őrzőkönyv: Inc. 274: *Biblia cum postillis Nicolai de Lyra, Pars IV*, Nürnberg 1487.

PSALTERIUM (Ps 144.17–146.8)

f. r–v. inc.: *in omnibus verbis [suis et sanctu]s in omnibus operibus suis* (Ps 144. 17)des.: *in montibus faenum et herbam servituti* (Ps 146.8)

C

PSALTERIUM ECCLESIAE GERMANICAE

12/13. század – 1 levél

Közepes erősségű, megsárgult pergamenlap, alsó részén V alakú kivágással. Mérete: 95x130 mm. Az írás helyenként elfakult, de alapjában véve olvasható. – Az írástükör egy kolumnás, mérete *95x90 mm, 14 ép sor látható. – Az írás és a díszítés leírását lásd fentebb a darabok együttes leírásában.

Őrzőkönyv: Inc. 276: *Biblia cum postillis Nicolai de Lyra, Pars I*, Nürnberg 1487.

PSALTERIUM (Ps 147.12–148.14)

f. r–v. inc.: *lauda Hierusalem Dominum lauda Deum tuum Sion* (Ps 147. 12)des.: *[confessio] eius super caelum et te[rram]* (Ps 148.14)

D

PSALTERIUM ECCLESIAE GERMANICAE

12/13. század – 1 levél

Közepes erősségű, megsárgult pergamenlap, rektóján csaknem teljesen elkopott, alsó részén V alakú kivágással. Mérete: 110x114 mm. Az írás csak a hátlacon olvasható. – Az írástükör egy kolumnás, mérete *110x91 mm, 14 ép sor látható. – Az írás és a díszítés leírását lásd fentebb a darabok együttes leírásában.

Őrzőkönyv: Inc. 274: *Biblia cum postillis Nicolai de Lyra, Pars IV*, Nürnberg 1487.

PSALTERIUM ET CANTICA (Ps 149.6–150.5; Canticum Isaiae, Canticum Ezechiae)

f. r. inc.: *vindictam in nationibus increpationes* (Ps 149. 6)

des.: *cymbalis iubilationis* (Ps 150.5)

f. v. inc.: *gaudio de fontibus salvatoris et dicetis in illa* (Is 12.3–4)

des.: *pastorum praecisa est velut a texente* (Is 38.12)

E

PSALTERIUM ECCLESIAE GERMANICAE

12/13. század – 1 levél

Közepes erősségű, megsárgult pergamenlap, alsó részén V alakú kivágással. Mérete: 115x111 mm. Az írás helyenként elfakult, de alapjában véve olvasható. – Az írástükör egy kolumnás, mérete *115x*80 mm, 16 ép sor látható. – Az írás és a díszítés leírását lásd fentebb a darabok együttes leírásában.

Őrzőkönyv: Inc. 275: *Biblia cum postillis Nicolai de Lyra, Pars I*, Nürnberg 1487.

CANTICA (Canticum Ezechiae; Canticum Annae)

f. r. inc.: *[clam]abo meditabor ut columba* (Is 38. 14)

des.: *filius n[otam faciet v]eritatem* (Is 38. 19)

f. v. inc.: *[d]ilatatum est os meum sup[er inimicos] meos* (1Rg 2.1)

des.: *[humi]limat[et sublevat suscitāt d]e pulvere* (1Rg 2.7–8)

F

PSALTERIUM ECCLESIAE GERMANICAE

12/13. század – 1 levél

Közepes erősségű, megsárgult pergamenlap, alsó részén V alakú kivágással. Mérete: 110x121 mm. Az írás helyenként elfakult, de alapjában véve olvasható. – Az írástükör egy kolumnás, mérete 102x90 mm, 16 ép sor látható. – Az írás és a díszítés leírását lásd fentebb a darabok együttes leírásában.

Őrzőkönyv: Inc. 275: *Biblia cum postillis Nicolai de Lyra, Pars I*, Nürnberg 1487.

CANTICA (Canticum Annae; Canticum Moysis)

f. r. inc.: *adversarii eius super ipsos in caelis tonabit* (1Rg 2.10)

des.: *habitu tuo quod operatus es Domine* (Ex 15. 17)

G

PSALTERIUM ECCLESIAE GERMANICAE

12/13. század – 1 levél

Közepes erősségű, megsárgult pergamenlap, jobb margóján két V alakú kivágással. Mérete: 175x104 mm. Az írás helyenként elfakult, de alapjában véve olvasható. – Az írástükör egy kolumnás, mérete 142x91 mm, 21 ép sor látható. – Az írás és a díszítés leírását lásd fentebb a darabok együttes leírásában.

Őrzőkönyv: Inc. 274: *Biblia cum postillis Nicolai de Lyra, Pars IV*, Nürnberg 1487.

CANTICA (Canticum Moysis; Canticum Habaccuc)

f. r. inc.: *sanctuarium Domine quod firmaverunt manus* (Ex 15. 17)

f. v. des.: *abscidetur de ovili pecus et non* (Hab 3. 17)

H

PSALTERIUM ECCLESIAE GERMANICAE

12/13. század – 1 levél

Közepes erősségű, megsárgult pergamencsík, jobb margóján alul V alakú kivágással, jobb felső sarkából csupán egy kisebb darabka maradt meg, ez is leszakadt, s jelenleg külön van. Mérete: 160x96 mm. Az írás helyenként elfakult, de alapjában véve olvasható.

– Az írástükör két kolumnás, mérete *127x91 mm, 18 ép sor látható. – Az írás és a díszítés leírását lásd fentebb a darabok együttes leírásában.

Őrzőkönyv: Inc. 276: *Biblia cum postillis Nicolai de Lyra, Pars II*, Nürnberg 1487.

LITANIA OMNIUM SANCTORUM

f. r. inc.: *Sancta Maria ora pro nobis. Sancta Dei genetrix. Sancta vrigo virginum...*

des.: *Sancte Dionisi...*

f. v. inc.-des: *Sancte Magne, Sancte Othmare, Sancte Brici, Sancte Augustine, Sancte Alexii... Sancta Helena, Sancta Ursula, Sancta Cordula, Sancta undecima milia... Sancta Verena, Sancta Felicitas, Sancta Perpetua, Sancta Petronella.*

I

PSALTERIUM ECCLESIAE GERMANICAE

12/13. század – 1 levél

Közepes erősségű, megsárgult pergamencsík, jobb margóján három V alakú kivágással, jobb szélén a másik töredék lenyomatával. Mérete: 180x110 mm. Az írás helyenként elfakult, de alapjában véve olvasható. – Az írástükör két kolumnás, mérete 150x97 mm, 21 sor. – Az írás és a díszítés leírását lásd fentebb a darabok együttes leírásában.

Őrzőkönyv: Inc. 275: *Biblia cum postillis Nicolai de Lyra, Pars I*, Nürnberg 1487.

LITANIA OMNIUM SANCTORUM

f. r–v. inc.: *Sancta Agathes, Sancta Agnes, Sancta Cecilia.... Sancta Walpurga, Sancta Scholastica, Sancta Barbara, Sancta Christina, Sancta Brigida, Sancta Afra, Sancta Gerdrudis*

des.: *per veram penitentiam et puram confessionem.*

J

PSALTERIUM ECCLESIAE GERMANICAE

12/13. század – 1 levél

Közepes erősségű, megsárgult pergamencsík, jobb margóján két V alakú kivágással. Mérete: 175x120 mm. Az írás helyenként elfakult, de alapjában véve olvasható. – Az írástükör egy kolumnás, mérete 150x95 mm, 21 sor. – Az írás és a díszítés leírását lásd fentebb a darabok együttes leírásában.

Őrzőkönyv: Inc. 275: *Biblia cum postillis Nicolai de Lyra, Pars I*, Nürnberg 1487.

LITANIA OMNIUM SANCTORUM et ORATIONES

f. r inc.: *donare digneris, te rogamus, audi nos. Ut infirmis nostris sanitatem donare digneris...*

f. v. inc.: *Levavi oculos... Iudica... Et veniat super nos misericordia tua... Domine exaudi orationem meam et clamor meus... Omnipotens, sempiternus Deus respicere digneris super apostolicam dignitatem... Omnipotens sempiternus Deus, qui...*

des.: *artificie constanter*

K

PSALTERIUM ECCLESIAE GERMANICAE

12/13. század – 1 levél

Elvékonyodott, felül beszakadt, alul kilyukadt, megsárgult pergamencsík, bal margóján két V alakú kivágással. Mérete: 160x90 mm. Az írás a hátoldalon erősen elkopott, de az előlapon még olvasható. – Az írástükör egy kolumnás, mérete 132x*90 mm, 19 megmaradt sor. – Az írás és a díszítés leírását lásd fentebb a darabok együttes leírásában.

Őrzőkönyv: Inc. 276: *Biblia cum postillis Nicolai de Lyra, Pars II*, Nürnberg 1487.

ORATIONES et EVANGELIUM (Jn 1. 1–13)

f. r inc.: *[peracta]m temporalis regni administrationem, aeternae beatitudinis accipere mereamini portionem*

des.: *per omnia secula seculorum.*

f. v inc.: *In principio erat verbum et verbum erat apud Deum (Jn 1.1)*

des.: *filios Dei fieri his qui credunt in nomine eius (Jn 1. 13)*

**From the Collections of the University Library:
Further Codex Fragments II.**

After several decades, research and cataloguing of the fragments at the library has started in 2006 and continued in 2009. The cataloguing of the fragments pursued in that year had a twofold direction. On the one hand the aim of the project was to describe and catalogue the medieval fragments already separated from the bindings in the 1980's. These items were kept together without any description and system at the library and a great part of them had got new description in the course of the present project. On the other hand we also continued the investigation to find and decipher new fragments in the bindings and we managed to find some very interesting pieces, especially in bindings of some incunabula and descriptions of these are also included in the present study.

The system of presentation and description of the fragments is the same as it was in the previous publication; the only difference is that the language was changed from German to Hungarian.